



בבית המשפט העליון

רע"א 10250/08

כבוד השופט א' גרוניס

בפני :

1. יוסף קציב

המבקשים :

2. ילנה קציב

נ ג ד

ZAO RAIFFEISENBANK (תאגיד זר)

המשיב :

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז
בת"א 1950-04-08 שניתנה ביום 7.11.08 ע"י כבוד השופטת
א' שטמר

עו"ד ישי שריד
עו"ד רונן רבי-אביב

בשם המבקשים :

עו"ד רון ברקמן
עו"ד דיבון פרקש
עו"ד ימית תדיר

בשם המשיב :

פסק-דין

1. בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי מרכז (כב' השופטת א' שטמר), אשר דחה את בקשת המבקש לסילוק על הסף של תביעה שהוגשה נגדו.

2. המבקש 1 (להלן - המבקש) הינו אזרח ישראלי, אשר לו גם אזרחות רוסית. המבקשת 2 (להלן - המבקשת) היא אשתו של המבקש. למבקשים בית מגורים בישראל וכן חשבונות בנק הרשומים על שמה של המבקשת. המשיב הינו בנק הפועל ברוסיה. המשיב טוען, כי המבקש, יחד עם שניים אחרים, ביצע מעשי מרמה והונאה שונים בכספי המשיב. המשיב מעריך את ההונאה בסך של כ-37 מיליון יורו. החל מחודש אפריל 2008 נמצא המבקש במעצר ברוסיה במסגרת חקירה פלילית המתנהלת בגין חשדות אלה. ביום 9.4.08 הגיש המשיב לבית המשפט המחוזי מרכז תביעה כספית בסך 10.5 מיליון ש"ח נגד המבקשים. כן הוגשה בקשה למתן סעדים זמניים שונים. בית

המשפט נענה לבקשה למתן סעדים זמניים במעמד צד אחד והורה על מתן צו עיקול על נכסי המבקשים בארץ, צו לחיפוש ותפיסת נכסים וכן צו להגבלת השימוש בנכסי המבקשים בארץ ומחוצה לה. המבקשים, מצידם, הגישו בקשה לסילוק התביעה על הסף. ביסוד הבקשה עמדו שני טעמים: האחד, כי כתב התביעה לא הומצא למבקש כדין; השני, כי ישראל אינה הפורום הנאות לדיון בתביעה. בית המשפט המחוזי דחה את הבקשה. מכאן בקשת רשות הערעור שלפניי. לאחר שעיינתי בבקשה, בתגובה, וביתר המסמכים שצורפו על-ידי הצדדים, החלטתי לדון בבקשת רשות הערעור כאילו ניתנה רשות והוגש ערעור על פיה.

3. דין הערעור להתקבל באופן חלקי. תחילה, אדרש לשאלה האם כתב התביעה הומצא למבקש כדין. המבקש שוהה כאמור ברוסיה. כתב התביעה הומצא לבית מגוריו של המבקש בישראל, לידי בתו הבגירה. לא מצאתי מקום להתערב בקביעת בית המשפט המחוזי לפיה המצאה זו הינה המצאה כדין, הממלאת את הוראות תקנה 481 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984. זאת, שכן על פי הנתונים היעדרותו של המבקש מביתו בארץ הינה היעדרות זמנית. מעבר לכך, מהחלטת בית המשפט המחוזי עולה, כי המבקשת החזיקה בייפוי כוח לקבלת מסמכים עבור המבקש. מכאן, כי די בכך שכתב התביעה הומצא לה על מנת שתתקיים המצאה כדין. לפיכך, יש לדחות את טענות המבקש ככל שהן נוגעות לסוגיית ההמצאה.

4. משנקבע כי כתב התביעה הומצא למבקשים כדין, מתעוררת השאלה האם צדק בית המשפט המחוזי בקובעו כי ישראל הינה הפורום הנאות לדון בתובענה. כידוע, משרכש בית המשפט סמכות לדון בתביעה, קמה לו חובה לעשות שימוש בסמכות זו. עם זאת, רשאי בית המשפט לקבוע במקרים מסוימים, כי לא יפעיל את סמכותו. דוקטרינת הפורום הלא נאות נמנית על מקרים אלו. על-פי הדוקטרינה, יכול בית המשפט לקבוע, כי ישראל אינה הפורום הנאות לדון בתביעה. בית המשפט המוצא כי קיים פורום זר המתאים לדון בתביעה רשאי למחוק אותה או לעכבה בתנאים מסוימים (ראו, אורי גורן סוגיות בסדר הדין האזרחי 48 (מהדורה עשירית, 2009)). השאלה האם הפורום המקומי הינו הפורום המתאים לדון במקרה מוכרעת, דרך כלל, בהתאם למבחן "מירב הזיקות". היינו, בית המשפט בוחן מהו הפורום בעל הקשר המשמעותי והמהותי למחלוקת נשוא הדיון. נטל ההוכחה בעניין זה מוטל על כתפו של הנתבע. עליו לשכנע את בית המשפט, כי המאזן נוטה בבירור ובאופן משמעותי לעבר הפורום הזר (למשל, 45/90 עבאדה נ' עבאדה, פ"ד מח(2) 77, 82-84 (1994)). נוסף, כי בשנים האחרונות חלה נטייה לצמצם את גדר המקרים בהם תתקבל טענת "פורום לא נאות", וזאת בשל

ההתפתחויות הטכנולוגיות של אמצעי התחבורה והתקשורת (ראו, רע"א 2705/97 הגבט א' סיני (1989) בע"מ נ' The Lockformer Co., פ"ד נב(1) 109, 113-114 (1998) (להלן - עניין הגבט); רע"א 749/05 Insight Venture Partners נ' טכנו הולד אהד (לא פורסם, 11.4.2005)).

5. במקרה דנא, עמד בית המשפט המחוזי על כך שהפורום הרוסי הינו, על פני הדברים, הפורום בעל מירב הזיקות לתובענה. רוסיה הינה המקום בו התרחשו האירועים הנטענים, המקום בו פועלים מרבית הגורמים המעורבים והמקום בו נמצא חומר הראיות. בתקופה האחרונה אף שוהה המבקש ברוסיה עקב מעצרו בגין מעורבותו באותה פרשה. לצד זאת, עמד בית המשפט המחוזי על כך שנכסי המבקשים, לגביהם נטען כי הם פרי מעשי המרמה, נמצאים בישראל. לפיכך, קבע בית המשפט כי בישראל ישנם סיכויים טובים יותר לאכוף את פסק הדין נגד המבקשים, ככל שתביעתם תתקבל. בית המשפט מצא, כי השיקול של יעילות האכיפה מטה את הכף במקרה דנא לטובת המשך ניהול התובענה בישראל.

6. לטעמי, קביעה זו איננה מאזנת כראוי בין השיקולים הרלוונטיים לעניין שאלת נאותות הפורום שידון בתביעה. כפי שקבע בית המשפט המחוזי, בחינת נסיבות העניין מעלה, כי מירב הזיקות העובדתיות קושרות באופן ברור בין התביעה לבין הפורום הרוסי. אכן, לא ניתן להתעלם מכך שהמבקשים לא תמכו בתצהיר את טענותיהם בעניין התאמת הפורום הרוסי לדיון בתביעה. לפיכך, יש לקבוע כי טענות המבקשים בדבר הקושי בהבאת עדים לישראל וכן בדבר הקושי הנובע ממעצרו של המבקש ברוסיה לא הוכחו כראוי (השוו, רע"א 2903/96 מסיקה נ' דולנט, פ"ד נב(1) 817 (1998)). עם זאת, למקרא כתב התביעה והתצהיר שצורף על-ידי המשיב עצמו בבית משפט קמא עולה באופן ברור, כי מירב הזיקות של התובענה קשורות לרוסיה. מכאן, שמבחינת עובדות המקרה, הפורום הטבעי לדיון בתובענה הינו רוסיה. בהקשר זה יצוין, כי לטענת המשיב מירב הזיקות בעניינה של המבקשת קושרות את הדיון דווקא לישראל, באופן שיקשה על ניהול תובענה נגדה ברוסיה. הנכסים הנמצאים בישראל רשומים אמנם על שם המבקשת. ואולם, המשיב לא הציג כל טעם המסביר מדוע קיים חשש שלא יהיה ניתן להגיש נגדה תביעה גם ברוסיה. כעולה מבקשת רשות הערעור, המבקשת מחזיקה אף היא באזרחות רוסית ושוהה בעת האחרונה ברוסיה. כמו כן, המשיב עצמו ציין בכתב התביעה ובתצהיר, כי המבקשת ידעה אודות מעשי המרמה המיוחסים למשיב ואף הייתה שותפה לו ככל שהדבר נגע לרישום הנכסים על שמה בישראל. בתגובה לבקשת רשות הערעור אף ציין המשיב, כי מהחומר שנתפס במסגרת מימוש הסעדים הזמניים עולה שלמבקשים חשבונות בנק ברוסיה ובמדינות נוספות. מכאן, כי גם לגישת המשיב

יש בסיס להגשת תביעה נגד המבקשת ברוסיה. מעבר לכך, טענותיהם של המבקשים מלמדות על הסכמה מצידם לכך שלבתי המשפט ברוסיה סמכות שיפוט אף בעניינה של המבקשת. יש להניח, כי המבקשים לא יעלו כל טענה הסותרת הסכמה זו. אם יעלו הם טענה סותרת ייתכן ויצדיק הדבר ניהול של ההליך בישראל. מכאן, כי גם בעניינה של המבקשת הפורום הטבעי לדיון בתובענה הינו רוסיה.

7. בגדרי ההחלטה בדבר הפורום המתאים לדיון בתובענה יש לבחון גם שיקולי יעילות. במסגרת זו נבחנת ציפייתם הסבירה של הצדדים ביחס למקום הדיון בתובענה וכן האינטרס של ישראל ושיטת המשפט הישראלית לדון בתביעה (רע"א 3144/03 אלביט הדמיה רפואית בע"מ נ' Harefuah Servicos de Saude S/C Ltda, פ"ד נז(5) 414, 421-422 (2003)). בענייננו, יש טעם בטענת המשיב לפיה במקרה בו הוברחו כספים לישראל נוצרה ציפייה סבירה לערוך את הדיון בארץ. לצד זאת, יש ליתן משקל לשיקולים הנוגעים לאינטרס הציבורי הישראלי לדון בתביעה מסוג זה. כידוע, המשאבים העומדים לרשות מערכת השיפוט הינם מוגבלים ויקרי ערך. הדיון בתביעה מסוג זה, אשר הקשר שלה לישראל אינו רב, עלול לבוא על חשבון דיון בתביעות אחרות, בעלות קשר הדוק יותר לישראל (מיכאיל קרייני "שיקולי הפורום הנאות: מסעם אל תום האלף השני ומעבר לו" מחקרי משפט יט 67, 88-89 (2002)). לטעמי יש בשיקול זה, לצד השיקולים האחרים שצוינו לעיל, כדי להטות את הכף לטובת דיון בתובענה במסגרת הפורום הרוסי (אודות המשקל שיש לייחס לשיקולים המערכתיים ראו, ע"א 300/84 אבו עטיה נ' ערבטיסי, פ"ד לט(1) 365, 386 (1985); ע"א 2705/91 אבו-ג'חלה נ' חברת החשמל מזרח ירושלים בע"מ, פ"ד מח(1) 554, 577 (1993); רע"א 4716/93 החברה הערבית לביטוח שכס נ' זריקאת, פ"ד מח(3) 265 (1994)). נוסף, כי לטענת המשיב יש למדינת ישראל אינטרס לדון בתובענה כחלק משותפותה במאבק נגד הפשיעה ועל מנת שלא תשמש מקלט לעבריינים. אכן, למדינת ישראל יש אינטרס לסייע למדינות אחרות במאבק בפשיעה. עם זאת, כפי שיפורט בהמשך, ניתן לתת לאינטרס זה ביטוי על-ידי מתן סעדים זמניים ביחס לרכוש המבקשים בישראל.

8. לצד מכלול השיקולים שנמנו לעיל, בחן בית המשפט המחוזי שיקול נוסף, לו ניתן משקל מכריע בנסיבות המקרה. המדובר בשיקול הנוגע ליעילות האכיפה והביצוע של פסק הדין. לעניין זה נקבע, כאמור, כי יש ליתן לשיקול היעילות באכיפה משקל העולה על הזיקות האחרות לפורום הרוסי, באופן המצדיק דיון בתביעה בישראל. לטעמי, הגם שיש ליתן לשיקול זה משקל מסוים, הרי שבנסיבות המקרה לא היה מקום לייחס לו משקל מכריע. בפסיקת בית משפט זה טרם גובשה עמדה אחידה באשר לאופן

בו יש להתייחס לשיקול יעילות הביצוע והאכיפה של פסק דין במסגרת הדיון בשאלת הפורום בו תידון התובענה. כפי שציין גם בית המשפט המחוזי, בעניין הגבט עמד השופט אור (בדעת רוב) על כך שלשיקולי האכיפה יש ליתן משקל משמעותי. עוד צוין לעניין זה, כי בדרך כלל לא "ישמעו טענות בדבר יעילות האכיפה מצידו של הנתבע (עניין הגבט, בעמ' 116-117). לעומת זאת, באותו מקרה סבר השופט טירקל, כי שיקול האכיפה אינו צריך לקבל משקל משמעותי, שכן: "...מדובר כאן בשיקול שהוא 'חיצוני' להליך השיפוטי הנדון; נובע מן ההכרעה הניתנת בסופו של ההליך השיפוטי, אך אינו חלק ממנה ואינו כרוך בה, אלא 'נגרר', כביכול, אחריה" (עניין הגבט, בעמ' 118; ראו גם, רע"א 9141/00 ל' מרכס, פ"ד נו(1) 118, 124 (2001); דנ"א 7059/01 Forum Bruno Krieski נ' מרכס (לא פורסם, 11.12.2001)).

9. לטעמי, שיקול יעילות האכיפה צריך לקבל משקל מסוים במסגרת מכלול השיקולים שנידונו לעיל. עם זאת, אינני סבור שיש בו, כשלעצמו, כדי להכריע את הכף לכאן או לכאן במסגרת הדיון בשאלת נאותות הפורום (ראו גם, בג"ץ 8754/00 דון נ' בית הדין הרבני הגדול, פ"ד נו(2) 625, 655 (2002)). הדברים אמורים בפרט בהתחשב בכך, שבנסיבות המקרה דנא ניתן לתת מקום לשיקול זה גם מבלי שהתובענה תידון בישראל. זאת, על ידי כך שהסעדים הזמניים שניתנו בבית המשפט המחוזי יוותרו על כנם, לצד עיכוב הדיון בתביעה העיקרית בישראל והגשת תביעה אזרחית ברוסיה (השוו, רע"א 102/88 מעדני אווז הכסף בע"מ נ' CENT OR S.A.R.L, פ"ד מב(3) 201 (1988)). פתרון זה יבטיח את האינטרס של המשיב בנכסים הנמצאים בישראל ויאפשר דיון בתובענה העיקרית בפורום הטבעי לכך, הוא הפורום הרוסי. יוער, כי המשיב התנגד לפתרון זה, בטענה כי אין ביטחון שפסק הדין שיינתן בתובענה ברוסיה ייאכף בארץ. אינני סבור כי יש בנימוק זה כדי להצדיק דיון בתובענה בישראל. לכשיינתן פסק דין סופי בתובענה שתתנהל ברוסיה יוכל המשיב לטעון את כל טיעוניו באשר לאכיפת פסק הדין. כמו כן, תישמר למשיב הזכות להגיש בקשות בעניין הסעדים הזמניים לבית המשפט המחוזי ככל שיהיה שינוי במצב העובדתי אשר יצדיק זאת. כמובן, שגם למבקשים תישמר הזכות להגיש בקשות בעניין. נוסף עוד, כי היה ויחול שינוי בנתונים ייתכן ויהיה מקום לשקול חידוש הדיון בישראל. כך למשל, ייתכן שאם המבקשים או אחד מהם יחזור ארצה, יהא מקום לבחון מחדש את סוגיית נאותות הפורום.

10. לאור האמור, הערעור מתקבל באופן חלקי. הסעדים הזמניים אשר הוטלו על נכסי המשיב יוותרו על כנם והטיפול בתביעה העיקרית יעוכב. זאת, עד למתן הכרעה בתביעה אזרחית אשר תוגש ברוסיה, ובלבד שתוגש תוך 90 ימים מהמצאת פסק דין זה למשיב. היה והתובענה לא תוגש כאמור יתבטלו הסעדים הזמניים. לבעלי הדין שמורה

האפשרות לפנות לבית המשפט המחוזי בבקשות הנוגעות לסעדים הזמניים ולמשיב שמורה הזכות לעשות כן ביחס לתביעה העיקרית במקרה של שינוי נסיבות. אין צו להוצאות.

ניתן היום, ג' בניסן התש"ע (18.3.2010).

ש ו פ ט